

6491 SAYILI TÜRK PETROL KANUNU ve VERGİLENDİRMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLERİ

Onur GÖK^(*)

1 - GİRİŞ

Günümüz dünyasında petrol yataklarına sahip olmak ve bunları yönetmek oldukça önemlidir. Petrol dünya ekonomisine yön veren oldukça önemli bir hammadde ve enerji kaynağıdır. Dünya tarihi petrol sebebi ile çıkan pek çok savaşa şahitlik etmiştir.

Petrolün ülkemiz ekonomisi içerisindeki önemi de yadsınamaz boyutlardadır. Enerji tüketimimizin yaklaşık üçte birini petrol oluşturmaktadır. Bu haliyle petrolün aranması, çıkarılması, üretilmesi ve yönetimi stratejik bir konudur ve milli menfaatlerimizin gerçekleştirilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir.

6326 sayılı Petrol Kanunu'nun günün ihtiyaçlarına cevap verememesi, yerli ve yabancı sermayenin petrol arama ve üretim faaliyetlerine daha fazla katılımının sağlanabilmesi gibi bir takım sebepler ile ortaya çıkan 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu 11 Haziran 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yazımızda mezkûr kanunun genel hatlarına ve vergilendirmeye ilişkin getirdiği düzenlemelere yer vereceğiz.

2- 6491 SAYILI TÜRK PETROL KANUNU'NUN GEREKÇESİ ve AMACI

Ülkemizde petrol faaliyetleriyle ilgili kapsamlı bir kanuni düzenleme ilk olarak 6326 sayılı Petrol Kanunu¹ ile yapılmıştır. 6326 sayılı Petrol Kanunu kapsamında edinilen sonuçlar ve tecrübeler; Dünyadaki benzerlerine uygun olacak şekilde, yerli ve yabancı sermayenin petrol arama ve üretim faaliyetlerine daha fazla katılımını sağlamak için; işlemlerin sadeleşmesi, maliyetlerin azaltılması, yatırım

^(*) Vergi Müfettiş Yardımcısı

¹ 16.03.1954 tarih ve 8659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

indirimi ve vergi istisnası, yabancı yatırımcılar için sermaye ve kar transferi kolaylıkları gibi teşvik unsurlarını içeren, ruhsat başvuru aşamasını ve değerlendirme sürecini, hak sahiplerinin hak ve yükümlülüklerini günün koşullarına ve objektif kriterlere göre düzenleyen yeni bir kanun yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır². İşte bu gerekçeler ile hazırlanan 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu 11 Haziran 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6491 sayılı Kanun’un amacı; Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının millî menfaatlere uygun olarak hızlı, sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve üretilmesini sağlamaktır. Bu Kanun; Türkiye’de petrol arama ve üretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yönlendirilmesi, teşvik edilmesi, denetlenmesi, arama ve üretim için gerekli bilgilerin ve verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve kullanıma sunulmasına ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır.

3- 6491 SAYILI PETROL KANUNU İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELERE GENEL BAKIŞ

6491 sayılı Kanun ile mevcut uygulamada 18 petrol bölgesine ayrılmış olan ülkemiz kara ve deniz olmak üzere iki petrol bölgesine ayrılmıştır. Karasuları dışı denizlerde araştırma izni, arama ve işletme ruhsatlarının verilmesi, devri ve süre uzatımları Bakanlar Kurulu’nun iznine tabi kılınmıştır.

Araştırma izni³ için yapılan başvuru Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından uygun bulunursa, söz konusu izin altmış gün içinde verilir. İzin talep edilen sahanın bir kısmında araştırma izni, arama ruhsatı⁴ veya işletme ruhsatı⁵ verilmiş olması araştırma izni verilmesini engellemez.

Arama ruhsatının süresi karalarda 5, denizlerde 8 yıl olarak belirlenmiştir. Aynı başvuru alanına başka başvuruların yapılabilmesi için 90 günlük süre getirilmiştir. Arama ruhsatının verilmesi ve süre uzatımlarında taahhüt edilen iş ve yatırım programının tutarının yüzde 2’sinin teminat olarak verileceği, potansiyeli yüksek olan ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenecek ruhsatsız alanların açık artırma usulü ile arama ruhsatı olarak verileceği hüküm altına alınmıştır.

Yine mezkûr kanun ile bir arayıcı veya işletmeci ürettiği petrolün sekizde birini Devlet hissesi⁶ olarak ödemekle yükümlü kılınmıştır. Arama veya işletme ruhsatları ile ilgili olarak yapılan petrol işlemlerinde kullanılan petrolden ise Devlet hissesi alınmayacaktır.

Dünyanın en önemli enerji kaynağı olan petrolün; aranması, geliştirilmesi, üretilmesi ve yönetilmesine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 6491 sayılı Kanun’da vergisel bir takım düzenlemelere de yer verilmiştir. Bu düzenlemelere yazımızın 4. bölümünde yer verilecektir.

4- MEZKÛR KANUNUN VERGİLENDİRMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLERİ

6491 sayılı kanun ile yabancı yatırımcılara sermaye ve kar transferlerinde kolaylıklar sağlayacak düzenlemeler ile yatırım indirimi ve vergi muafiyetleri düzenlemelerine yer verilmiştir.

6491 sayılı Kanun’un 12. maddesinde “Petrol hakkı sahiplerinin, safi kazançları üzerinden ödemekle yükümlü buldukları vergiler ve hissedarları adına yapmaları gereken gelir vergileri kesintisi

² Türk Petrol Kanunu Tasarısı ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, s:5

³ Sınırları belli bir alanda araştırma yapmak üzere Genel Müdürlükçe verilen izin

⁴ 6491 sayılı kanuna göre belirlenen alanda arama faaliyeti yapılması için verilen izin belgesi

⁵ 6491 sayılı kanuna göre belirlenen alanda üretim faaliyeti yapılması için verilen izin belgesi

⁶ Üretilen petrol üzerinden Devlete verilecek pay

toplamı yüzde 55 oranını geçemez.” denilmiştir. Bakanlar Kurulu tarafından parlamentoya sunulan tasarıda, bu oran yüzde 40 olarak düzenlenmişti. Ancak parlamento da tasarinın yasalasmasi sürecinde vergi tahsilatında ortaya çıkabilecek kaybı önlemek için 6326 sayılı kanunda olduğu gibi bu oranin yüzde 55’i geçemeyeceği belirtilmiş ve 6491 sayılı kanun bu şekilde çıkarılmıştır.

6491 sayılı kanun ile dar mükellef kurumların petrol arama faaliyetleri için yapılan serbest meslek kazancı ödemelerinden 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 30’uncu maddesinde belirtilen oranda tevkifat yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu oran 2009/14593 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na göre %5’dir.

6491 sayılı kanun ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 3’üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan parantez içi hükmün, petrol işleminden elde edilen gelir ve kazançlara uygulanmayacağı belirtilmiştir.5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun ilgili bendi dar mükellef ihracat(çı) muafliğini düzenlemektedir. Söz konusu parantez içi hüküm ile dar mükellef kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye’de satın aldıkları malları Türkiye’de satmaksızın yabancı ülkelere göndermelerinden doğan kazançlar gerekli şartları sağlamaları koşulu ile vergiden muaf tutulmuştur. Ancak bu muafiyet 6491 sayılı kanun da yer alan düzenleme gereği petrol işleminden elde edilen gelir ve kazançlara uygulanmayacaktır.

6491 sayılı Kanun ile ayrıca, petrol hakkı sahiplerinin petrol işlemleri yanında diğer faaliyetlerde de bulunması durumunda, petrol işlemlerine ilişkin faaliyetleri için ayrı kayıt ve muhasebe tutacağı, ayrı beyanname düzenleyerek vergilendirilecekleri, aralarında bir ortaklık oluştursalar bile ayrı ayrı vergiye tabi olacakları düzenlenmiştir.

6491 sayılı Kanunda yer alan bir diğer düzenleme ile; Devlet hissesi hariç olmak üzere, petrol hakkı sahibinin petrol işlemleri için yapmış olduğu yatırımlara tekabül eden sermayesi karşılığında üretime elde edeceği gelirler, dar mükellefiyet esasında vergilendirilen yabancı kurumlar için sermayenin cari kur üzerinden geri alınmasına kadar, tam mükellefiyet esasında vergilendirilen yerli kurumlar için ise yapılan yatırım maliyeti itfa yoluyla gidere dönüştürülene kadar 213 sayılı Kanun hükümlerine göre itfa payı olarak addolunurlar.Kanun mükelleflerin yatırım için koydukları sermayeyi, elde edecekleri gelir ile mahsup edebilmelerine imkân tanımıştır. Ayrıca petrol hakkı sahiplerinin 6326 sayılı Petrol Kanunu’na göre geçmiş yıllarda yabancı para cinsinden ithal etmiş olduğu fakat halen transferi gerçekleşmemiş sermayesinden arta kalan miktarlar için de bu husus geçerlidir.

Bilindiği üzere 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 8’inci maddesinde kurum kazancının tespitinde hâsıllattan indirilebilecek giderler belirtilmiştir. 6491 sayılı kanun ile Petrol Hakkı sahiplerine Kurumlar Vergisi Kanunu’nda belirtilen bu giderlerden başka, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na onaylanan arama giderleri, sondaj ferî giderleri ve ülke ekonomisi yönünden verimli olmayan kuyuların açılma ve terki için katlanılan giderleri de hâsıllattan indirilebilme imkânı tanınmıştır. Ayrıca mükelleflere saymış olduğumuz bu giderleri aktifleştirme şansında verilmiş olup, aktifleştirme işlemi zorunlu tutulmamıştır. Mükelleflerin bu giderleri aktifleştirilmesi ihtiyari olup, ister 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre söz konusu giderleri aktifleştirerek amortisman yolu ile itfa edebilirler, isterse de doğrudan gider yazabilirler. Sermaye hesabına alınarak aktifleştirilen bu giderler için uygulanacak amortisman oranları 213 sayılı Kanunun 316’ncı maddesi hükmüne kıyasla her petrollü arazi için ayrı

⁷ 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ayrı olmak üzere, rezerv durumu da dikkate alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nca müştereken tespit edilir. Ancak, petrollü arazinin, petrol üretiminden başka bir amaca tahsis edilmiş bulunan kısmının maliyet ve kıymeti ile petrol işleminin sona erdiği tarihte bu petrollü arazinin petrol hakkı sahibi bakımından haiz olduğu bakiye değer amortisman oranından indirilir.

6491 sayılı Kanunu'nun "ithalat ve ihracat" başlıklı 13. maddesi ile de, teknolojik yatırım gerektiren, yüksek maliyete haiz, petrol şirketlerinin petrol işlemlerinde kullanmaya zorunlu oldukları malzeme, akaryakıt ile kara, deniz ve hava vasıtaları ve ekipmanlarının gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden, dâhilde alınan her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olarak ithal edebilmeleri kolaylığı getirilmiştir. Ayrıca Petrol hakkı sahiplerinin petrol işlemlerinde kullanmak üzere Genel Müdürlükçe ithalatı uygun bulunan malzemeleri ile ilgili olarak Türk Standartları Enstitüsü'nün uygunluk değerlendirmesi aranmayacaktır.

6491 sayılı Kanun ile petrol hakkı sahiplerine getirilen bir diğer vergisel avantajda sermaye transferidir. Yabancı sermayeli şirketlerin, arama yatırımları için ithal ettikleri tescil edilmiş sermayelerinin yurtdışına transferinde uygulanan kur garantisi, 1996 yılında Sayıştay tarafından verilen karar üzerine durdurulmuştur.⁸ Bu durum üzerine ortaya çıkan tereddütler 6491 sayılı Kanun'un 14. maddesinde yapılan düzenlemeler ile giderilmiştir. Bu düzenlemeye göre yabancı şirketlerin ithal etmiş oldukları sermayelerini, Devlet hissesi hariç kurumlar ve gelir vergisinden muaf tutularak getirdikleri döviz cinsinden ve transfer tarihindeki kur üzerinden yurtdışına transfer etmelerine imkân verilmiştir. Bu kapsamda varsa henüz transferi gerçekleşmemiş sermayenin transferinin yapılabilmesi de düzenlenmiştir. Petrol hakkı sahibi; sermayesine mahsuben her zaman transfer talebinde bulunabilir ve sermayesinin transferi tamamlandıktan sonra, transfer edilebilecek net kıymetlerini ise cari yıl içinde üçer aylık dönemler sonunda transfer edebilir. Mahsup işlemleri için kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesini takiben transfer beyannamesini verir.

5- SONUÇ

Yazımızın giriş bölümünde de değinmiş olduğumuz üzere petrol stratejik öneme sahip bir kaynaktır ve günümüz dünyasında ona sahip olmak mali, ekonomik ve siyasi açıdan hayati önem arz etmektedir. Ancak petrolün aranması, çıkarılması ileri teknoloji gerektiren, oldukça maliyetli bir işdir. Bu sebeple ülkeler mevzuatlarında yapmış oldukları düzenlemeler ile yerli ve yabancı sermayeyi petrol arama ve üretme faaliyetlerine yöneltecek teşvik politikaları oluşturmaktadırlar. İşte bu çerçevede, yazımızda da ayrıntılarına yer verdiğimiz üzere, 6491 sayılı Kanun'da petrolün aranması, geliştirilmesi, üretilmesine ilişkin vergisel bir takım düzenlemelere yer verilmiştir.

KAYNAKÇA

6326 sayılı Petrol Kanunu

6491 sayılı Türk Petrol Kanunu

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

Türk Petrol Kanunu Tasarısı ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu

⁸ Türk Petrol Kanunu Tasarısı ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, s:10